

V letech 1925 – 1928 se město Týniště nad Orlicí dočkalo vodovodní sítě se zdrojem vynikající vody z panské obory. Součástí vodovodu byl také věžový vodojem o objemu cca 200 m³ a přibližné výšce 35 m. Nejvhodnějším prostorem pro stavbu vodojemu se jevil pozemek mezi umělým náhonem Alby, železniční tratí a ulicí Na Stavě, který v rozloze 665 sáhů prodal městu pan Fáborský za 6.000 korun. Pozemky pro přívodní potrubí uvolnil šternberský velkostatek v Častolovicích, a tak první etapa výstavby vodovodu podle projektu Ing. Jaroslava Matičky z Prahy mohla být zahájena u vodního zdroje v panské oboře 27. dubna 1925. Matička rovněž navrhl i věžový vodojem - jeho návrh z roku 1924 však nebyl realizován (stavba šestibokého půdorysu, objem reservoáru 150 m³, výška 33 m, dno nádrže ve výšce 18 m, uvnitř točité schodiště, průlez středem reservoáru). Autor konečného architektonického řešení vodojemu v současné době není znám. Stavbu vodovodu včetně vodojemu provedla stavební akciová společnost Kress z Prahy, což připomíná kovová pamětní destička na umístěná na východním nároží. Stavba se oproti původnímu rozpočtu značně prodražila z důvodů betonové pilotáže základů v pískovém podloží a zesílení betonové desky pod skeletem věže. Celkové náklady na stavbu vodovodu činily 2 689 tis. korun, z toho sama stavba věžového vodojemu včetně trvanlivé fasády a věžních hodin obnášela částku 1 809 tis. korun. Na stavbu přispělo ministerstvo zemědělství, zdravotnictví a zemský správní výbor. Do celkových nákladů byla také zahrnuta přípojka do drážního vodojemu místní železniční stanice k napájení parních lokomotiv (cca 730 m severozápadně). 15. srpna 1926 o týnišťské pouti poprvé tekla voda městským vodovodem z ještě však nedokončeného vodojemu. Ten byl definitivně, včetně osazení hodinami, dobudován 29. února 1928. Zajímavostí je, že v původním projektu věžového vodojemu nebylo počítáno s věžními hodinami. Pořízení hodin do věže napadlo představenstvo města až v době výstavby vodojemu. Stavbyvedoucí byl natolik přesvědčen výtečností tohoto nápadu, že bez projednání změny s projektantem nechal sám zalomit původně rovnou římsu kolem budoucích ciferníků. Když projektant věže viděl dílo stavbyvedoucího, rozzlobil se a navždy se zřekl autorství věže, i když hodiny věž nijak nepokazily. Hodiny do věže pro město pořídila Všeobecná rolnicko-živnostenská záložna za 18 tis. korun. Jedná se o hodiny vyrobené firmou Karla Adamce

mladšího v Čáslavi. O věžní hodiny vodojemu se dlouhá léta staral pan Karel Koldinský. Hodiny jsou plně funkční i v dnešní době, ale ručičky na věži pohání již novodobé elektrické zařízení. Původní historický hodinový stroj je součástí sbírky muzea ve věži. V roce 2002 byla za pomoci hasičské techniky přestříkána fasáda a natřena střecha. Patrně z důvodu špatného stavu potrubí uvnitř vodojemu bylo v roce 2008 rozhodnuto o jeho odstavení. Sklepem stále procházejí vodovodní trasy, ale nahoru do rezervoáru se voda už nečerpá. Za obrovského úsilí Spolku přátel města Týniště nad Orlicí se pak 19. června 2010 v 9:30 poprvé otevřel vodojem i pro veřejnost do tehdy ještě surových nerekonstruovaných prostor s expozicí věnovanou historii vodárny i rozvodu pitné vody pro město. Do roku 2011 se dále Spolku podařilo vodojem uvnitř opravit. Kromě vymalování a nové elektroinstalace má dnes vodojem navíc jedno dřevěné patro, takže je víc prostoru pro výstavy, besedy či společenské večery. Úpravy ve vodojemu proběhly díky státní dotaci, jednalo se o částku okolo 300 tis. korun. Na akci rovněž přispěla také místní radnice a Dobrovolný svazek obcí Podorlicko. Za další získané peníze byly pořízeny prosklené a uzamykatelné vitríny a pulty. Do té doby byly vystavované věci rozložené po stolech. Jelikož je ve vodojemu poměrně vysoká vlhkost a chybí vytápění, pořádají se výstavy pouze v období od května do září. Architektonické pojetí vodojemu odpovídá citlivému přístupů architektů tehdejší doby. Jde o železobetonový skelet čtvercového půdorysu vyplněný zdívkou s hladkými omítkami. Jeho spodní rozměry jsou 11 x 11 m. Vodojem má sklep s ovládacími armaturami a mohutnými základovými patkami. Přízemní rozšířená část vodojemu s přímým vstupem do objektu ze západu je kryta plechovou krytinou a sloužila v minulosti také jako prostor pro 2 obchůdky. V jednom z nich je dnes pokladna s infocentrem (dnešní hlavní vstup z jihu, novodobé propojení i do objektu vodojemu), ve druhém je původní historická elektrorozvodna (vstup z východu). Ze střední části – z dřívku – vystupují čtvercové nosné sloupy v rozích stavby. Ve spodní a horní části dřívku jsou na každé straně vždy dvě osvětlovací okna. Přejech mezi dřívkem a prostorem s rezervoárem je uskutečněn římsou a venkovní terasou, která je přístupná návštěvníkům vodojemu. Na terase se nachází původní kovové zvony-hlásiče času na hodinách. Hlásiče jsou původní, jejich pohon je již moderní. Plášť rezervoáru

nese na každé straně dvě osvětlovací okna a nad nimi dodnes funkční hodiny. Stanová střecha je zakončena hromosvodem. Z přízemí vodojemu, kde začínají expozice, vedou železobetonové schody do prvního patra. V prvním patře lze například nalézt původní hodinový stroj nebo přístroj na měření vodní hladiny v rezervoáru z 60. let 20. století. Z prvního patra pokračují rovné schodišťové úseky do druhého dřevěného patra, které bylo vybudováno speciálně pro galerii. Mezi prvním a druhým patrem je na jižní stěně umístěn původní stavoznak vodní hladiny. V prostoru druhého patra jsou zavěšeny původní závaží na pohon hodin. Z druhého patra vedou další železobetonové schody do patra pod rezervoárem. Dno rezervoáru je zesíleno žebry. Středem rezervoáru vedou potrubní systémy a kruhový průlez po kovovém žebříku na vrchol rezervoáru, kde je přístup do vlastního vodojemu i k ciferníkům hodin. Z patra pod rezervoárem pak vede u jižní stěny druhý výstup po kovovém žebříku do vzduchového izolačního prostoru mezi kruhovým vodojemem a pláštěm věže. Z tohoto prostoru je přístup na ochoz dřevěnými dveřmi.

Věžový vodojem v Týništi nad Orlicí je ukázkovým příkladem, jak lze bezvadně uchovávat technické architektonické skvosty minulosti a zároveň je smysluplně využívat. To zejména potvrzuje několik stovek návštěvníků, kteří ročně nově vzniklé muzeum navštíví. Spolek přátel města Týniště nad Orlicí navázal díky svému názvu města a žlutému věžovému vodojemu přátelskou družbu s obcí Týniště v Plzeňském kraji, kde se rovněž nachází věžový vodojem z období první republiky.